



METODICKÁ PRÍRUČKA

Námety pre prácu učiteľa

Katarína Valičková

METODICKÁ PRÍRUČKA
Námety pre prácu učiteľa

PaedDr. Katarína Valičková

2019

ÚVODNÉ SLOVO UČITEĽOM

V prvom rade Vám chcem poďakovať za rozhodnutie, integrovať súčasné aktuálne témy informačnej bezpečnosti do edukačného procesu. Touto cestou chcem poďakovať aj Mgr. Marekovi Zemanovi, PhD. za poskytnutie odborných textov pre uvedené témy, a rovnako aj za pomoc pri úprave textov básní, návrhu komiksov a obrázkov, a rozšíreniu repertoáru didaktických hier.

V predkladanej metodickej príručke sú návrhy námetov na sprostredkovanie vybraných tém informačnej bezpečnosti žiakom. Vzhľadom na rozmanitosť možností sprostredkovania tém, sú námety spracované netradičnou pre žiakov atraktívnou formou. Kreativite sa v práci učiteľa medze nekladú. Z uvedeného dôvodu je prirodzené, ak si vyberiete na realizáciu témy, len niektoré námety, alebo navrhnuté námety budete realizovať formou projektového vyučovania.

V súčasnosti je u žiakov základných škôl nevyhnutné rozvíjať povedomie a zručnosti v téme informačnej bezpečnosti. Témy sú spracované tak, aby čo najlepšie ladili s prostredím a životom žiakov, či už reálnym, alebo virtuálnym, v ktorom už aktívne fungujú. Vzhľadom na to, že sa veková hranica aktívneho využívania počítačov, notebookov, tabletov či mobilných telefónov výrazne posúva takmer ročne do nižších ročníkov, praktické úlohy sú zamerané na aktivitu žiakov. Žiaci si môžu vyskúšať niektoré činnosti pri využívaní informačno-komunikačných technológií. Cieľom navrhnutých úloh je, aby samostatne, alebo s pomocou rodičov či učiteľov, dokázali predchádzať rizikám, ktoré tieto prostriedky s ich využívaním prinášajú.

Čaro týchto tém je v tom, že tak ako sa o nich hovorí v kuloároch odbornej verejnosti, zároveň ich môžu žiaci odhaľovať, identifikovať a nachádzať aj v literatúre, hudbe, cestovaní, výtvarnom zobrazovaní, inscenovaní, či pri riešení úloh.

Námety aktivít sú spracované spôsobom, vďaka ktorému ich môžete kedykoľvek využiť na ktoromkoľvek predmete. Pedagóg má priestor využiť námet aj na inom predmete, ako je navrhnutý v tejto príručke. Námet môže použiť podľa vlastného uváženia. Ak námet určený na hodinu Hudobnej výchovy Vám viac spestrí hodinu Výtvarnej výchovy, alebo Slovenského jazyka, pokojne tak urobte. Pridanú hodnotu aktivít na iných predmetoch ako je Informatika, vidím práve v tom, že sa dostáva do hlbšieho povedomia žiakov, a stáva sa pre nich známou a dokážu ju samostatne prepojiť s reálnym životom.

Cieľom metodickej príručky je predovšetkým, aby Vám uľahčila prácu a robila radosť deťom spestrením vyučovania. Spestriť chvíle na vyučovaní si môžete aj podpornými aktivitami, ktoré sa nachádzajú na stránke <http://www.preventista.sk>.

PaedDr. Katarína Valičková

TABLE OF CONTENTS

ÚVODNÉ SLOVO UČITEĽOM	3
SOCIÁLNE INŽINIERSTVO	5
DOPLNKOVÉ AKTIVITY NA HODINE INFORMATIKY.....	5
NÁMETY NA INTEGRÁCIU TÉMY DO INÝCH PREDMETOV	5
PHISHING.....	7
DOPLNKOVÉ AKTIVITY NA HODINE INFORMATIKY.....	7
NÁMETY NA INTEGRÁCIU TÉMY DO INÝCH PREDMETOV	9
CLEAN DESK POLICY.....	12
DOPLNKOVÉ AKTIVITY NA HODINE INFORMATIKY.....	12
NÁMETY NA INTEGRÁCIU TÉMY DO INÝCH PREDMETOV	13
CYBERSTALKING.....	16
DOPLNKOVÉ AKTIVITY NA HODINE INFORMATIKY.....	16
NÁMETY NA INTEGRÁCIU TÉMY DO INÝCH PREDMETOV	17
LINKY DETSKEJ POMOCI	19
NÁMETY NA REALIZÁCIU TÉMY	19
ZDROJE:	21

SOCIÁLNE INŽINIERSTVO

Tematický okruh ŠVP	Téma informačnej bezpečnosti	Ciele
Informačná bezpečnosť - bezpečnosť a riziká	- Sociálne inžinierstvo	Rozvíjať sociálne zručnosti v internetovom prostredí. Naučiť sa ako nepovedať všetko ľuďom, ktorí sa informáciu snažia neoprávnené získať, a ako sa vyhnúť odpovedi, aby neposkytli informáciu nesprávnemu príjemcovi.

DOPLNKOVÉ AKTIVITY NA HODINE INFORMATIKY

1. námet: *Rozhovor o „klamstve a klamaní“*

V rozhovore sa môžeme so žiakmi porozprávať, o klamstve. Cieľom je priblížiť rozmýšľanie útočníka. Počas rozhovoru, je potrebné priblížiť jeho vnútorné/skryté pocity, ktoré navonok nemusia byť zreteľné. Počas tohto rozhovoru je potrebné klásť dôraz na to, že klamstvo sa nevypláca.

Príklady otázok:

- ✓ *Ako vnímaš klamstvo?*
- ✓ *Čo je klamstvo podľa tvojho názoru?*
- ✓ *Ako vieme klamstvo odhaliť?*
- ✓ *Urč, aký je rozdiel v správaní človeka ktorý klame a ktorý neklame?*
- ✓ *Čo urobíš, keď vidíš, že Ti niekto klame?*
- ✓ *Je ťažké odhaliť klamstvo?*
- ✓ *Klamal si už aj Ty? ...*

NÁMETY NA INTEGRÁCIU TÉMY DO INÝCH PREDMETOV

1. námet: *„Lož má krátke nohy“*

Môžu k prísloviu „Lož má krátke nohy“ nakresliť obrázok. Na obrázok môžu kresliť príhodu, kedy klamali oni, alebo kedy odhalili, že im bolo klamané. V závere pri prezentácii kresby môžu žiaci navrhnúť ako sa popasovať s klamstvom, a ako nad ním vyhrať.

2. námet: *Kde všade môžeme vidieť/odhalit' klamstvo*

Žiaci môžu pripraviť - výstrižky z novin s rôznymi výrazmi tváre a postojmi. Ich úlohou je pripraviť koláž na ktorej budú znázornené rôzne výrazy tváří (také ktoré plačú, klamú, smejú sa a podobne).

Cieľom je odhalit', ktorá z postáv pri fotení klamala rečou tela.

3. námet: *Dokážeš odhalit' klamára? - hra*

Zinscenovať krátku scénu, pri ktorej jeden bude klamať, a druhý bude musieť odhalit', ktorá z vecí je klamstvom. Môžu sa túto hru zahrať v dvojiciach, alebo v skupinách.

4. námet: *Práca s textom ako hudobník*

Žiaci majú text na zmelodizovanie k dispozícii v učebnici.

Použiť môžu melódiu zo známej, alebo z obľúbenej piesne.

Melodizovať môžu v rôznych štýloch. Môžu použiť hudobné nástroje, prípadne hru na tele.

Na spestrenie aktivity:

- a) Možná alternatíva je vytlačenie textu a rozstrihanie. Úlohou žiakov je poskladať text správne.
- b) Ďalšou obmenou môže byť rozstrihanie textu a po jeho prečítaní, poskladajú text na rýchlosť.
Text básne môžeme rozstrihať na verše. Žiaci môžu skladať v dvojiciach, alebo v skupinách.

PHISHING

Tematický okruh ŠVP	Téma kybernetickej bezpečnosti	Ciele
Informačná bezpečnosť - bezpečnosť a riziká	Podvodné správanie	Rozpoznať a identifikovať správanie ľudí na internete, a vedieť rozlíšiť, ktoré informácie o sebe nikdy neposkytovať. Predstaviť príklad phishingov, ktoré sa stali a ukázať žiakom, na čo dávať pozor pri phishingu. Poznať možné dôsledky aktivít v prostredí internetu.

Námety na realizáciu témy

DOPLNKOVÉ AKTIVITY NA HODINE INFORMATIKY

1. námet: *Rozhovor na tému: email od japonského princa*

A) *Email od japonského princa - Rozhovor (1)*

So žiakmi sa porozprávame, o príklade doručenia emailu od japonského princa. Doručený email by nebol napísaný úplne spisovne, a mohlo by sa stať, že by sme niektorým slovám len ťažko rozumeli.

Doručený email od japonského princa - príklad:

„Ahoj známy.

Našiel som Ťa medzi ostatnými adresami. Ja rád by darovať 2 400 000 EURO (dvamilionstiriseurov).

Ty mne pošlat: meno, adresu a tvoje telefon.

Moj dobrý známy.“

Nesprávnym riešením takejto situácie by bolo poslanie emailu s informáciami útočníkovi, alebo stiahnutie aplikácie, ktorá napadne obeť (žiaka) a jeho počítač.

V tejto časti je dôležité informovať žiakov:

1. Ak sa pošlú informácie (adresa, meno a priezvisko, ...) neznámemu v tomto prípade japonskému princovi. Odosielateľ nevie, kde údaje naozaj skončia a ako ich neznámy človek použije.
2. Ak si spustia vo svojom počítači aplikáciu, ktorá môže obsahovať vírus, zničí sa im vlastný, alebo školský počítač.
3. Najbezpečnejšie je nepísať osobné údaje nikomu.
4. Nest'ahovať nekontrolované aplikácie od cudzích ľudí!

So žiakmi sa môžeme rozprávať ako by postupovali, keby si vo svojej emailovej schránke našli email od japonského cisára, ktorý by im poslal informáciu, že ich uznal za svojho syna, a chce od nich „iba“: dátum narodenia, rodné číslo adresu a školu ktorú navštevujú.

Príklady otázok:

- ✓ *Odkiaľ by mohol mať japonský cisár Tvoju emailovú adresu?*
- ✓ *Ako by si postupoval pri doručení takýchto, alebo podobných správ s podobným obsahom? ...*
- ✓ *Stalo sa Ti alebo Tvojim rodičom niečo podobné?*
- ✓ *Inštaluješ si hry na Facebook? Vieš na čo dávať pozor?*

Cieľom rozhovoru je viesť žiakov k tomu, aby takéto emaily ignorovali. Ďalšou možnosťou je dať ich prečítať svojim rodičom predtým, než na emaily budú odpovedať.

Hlavným cieľom je naučiť ich, aby na takéto emaily vôbec neodpovedali, a aby takéto emaily vôbec neotvárali.

Druhým cieľom je upozorniť, že phishing môže prísť aj cez sociálne siete. My sa v tomto ročníku orientujeme na Facebook. Žiaci by mali rozoznávať, čo je zlá aktivita a mali by na ňu odpovedať správne: ignoráciou alebo komunikáciou na rodičov.

B) Príklad z Facebooku (uvedený v učebnici):

- aplikácia na hranie, ktorá chce prístup úplne všade, do všetkých súkromných častí sociálnej siete
- výherné lotérie, ktoré Ťa za vyplnenie údajov z karty, zaradia do zlosovania o mobil.

Je nevyhnutné naučiť deti, že údaje z platobných kariet môžu vyplňať len s rodičmi a tam, kde to je naozaj nevyhnutné. Ak aplikácia, ktorá sa inštaluje v rámci sociálnej siete **Facebook** chce prístup ku všetkým osobným dátam, kontaktom a fotkám, takúto aplikáciu neinštalovať.

C) Príklad z mobilného telefónu:

Ak inštalácia jednoduchej hry v mobilnom telefóne chce prístup ku všetkým službám mobilného telefónu (ako je adresár, GPS pozícia,...) potom ju neinštalovať!

2. námet: Vytvoríme si plagát, na ktorom budú: **„Pravidlá zverejňovania osobných informácií“** - na plagát uviesť, ktoré informácie môžu a nemôžu o sebe poskytovať (miesto ich bydliska, školy, telefón, údaje o rodičoch, údaje z platobných kariet, údaje o „Polohe zariadenia“ - mobilu pri inštalovaní hier, nepovolenie prístupu ku kontaktom inštalovaným hrám, a pod. Plagát môžu žiaci urobiť na A4 papier, vo Worde, PowerPointe, prípadne v grafickom programe. Vety môžu doplniť symbolmi/piktogramami.

NÁMETY NA INTEGRÁCIU TÉMY DO INÝCH PREDMETOV

Navrhované aktivity je možné realizovať na hodinách Etickej výchovy, Hudobnej výchovy, Výtvarnej výchovy, ...

1. námet: *Rozhovor*

Príklady otázok:

1. *Vieš, kto je hacker?*
2. *Ktoré informácie nie je vhodné zverejňovať na internete?*
3. *Ako je možné zabrániť hackerom vykonávať útoky?*
4. *Zamysli sa, aké informácie zverejňuješ na internete o sebe Ty.*
5. *Vymenuj, ktoré informácie nemôžeme za žiadnych okolností na internete zverejňovať.*
6. *Kto Ti vie pomôcť s určením informácii, ktoré nie je vhodné zverejňovať?*

2. námet: *Brainstorming „Čo nezverejniť na internete“*

Vybrať, ktoré informácie sa na internete z bezpečnostných dôvodov nezverejňujú.

Na spustenie aktivity: Žiaci môžu len hovoriť, alebo nakreslíme pavúka na tabuľu a vpisujeme ich nápady. Prípadne si môžu hádzať malú mäkkú loptičku, ktorú vždy odpovedajúci hodí tomu, kto sa hlási s nápadom.

3. námet: *Práca s textom ako hudobník*

Žiaci majú text na zmelodizovanie k dispozícii v učebnici.

Použiť môžu melódiu zo známej, alebo z obľúbenej piesne.

Melodizovať môžu v rôznych štýloch. Môžu použiť hudobné nástroje, prípadne hru na tele.

Na spustenie aktivity:

- a) Možná alternatíva je vytlačenie textu a rozstrihanie. Úlohou žiakov je poskladať text správne.
- b) Ďalšou obmenou môže byť rozstrihanie textu a po jeho prečítaní, poskladajú text na rýchlosť.
Text básne môžeme rozstrihať na verše. Žiaci môžu skladať v dvojiciach, alebo v skupinách.

4. námet: *Výtvarná výchova v téme Fotografia*

Aktivitu je vhodné zaradiť na začiatok vyučovacej hodiny.

V téme Podnety fotografie, v ktorej je cieľom poznať základné úkony fotografovania s digitálnym fotoaparátom - upozorníme žiakov, že šikovný „zlodej“ fotiek z nášho profilu na FB alebo Instagrame, prípadne inej sociálnej sieti, môže ublížiť nám, ale aj niekomu kto je na fotografii okrem nás. Napríklad ak uverejníme niekoho fotografie z dovolenky, môže sa stať, že na fotke môže byť napríklad sestra v plavkách, a zlodej môže zneužiť tento záber.

A) Rozhovor:

Príklady otázok:

- ✓ Aké informácie určite na internete nikdy nevypĺňame?
- ✓ Čo môžeme vypĺňať? (prezývku, štát odkiaľ pochádzame,..)
- ✓ Prečo nie je vhodné zverejňovať fotografie z rodinných dovolení, prípadne iných rodinných akcií?
- ✓ Porovnaj ako sa obliekame keď chodíme do práce/školy, a ako keď sme pri mori?
- ✓ Čítal si podmienky zverejňovania fotografií napríklad na FB? Ktoré body sú tam dôležité?
- ✓ Dostal si aj Ty reklamu, kde chceli len „zopár“ údajov a sľubovali veľkú výhru?
- ✓ Na ktorých stránkach sa Ti najčastejšie stáva, že sú od Teba žiadané údaje, ktoré sa nesmú zverejňovať? (FB, Twitter, email,...)
- ✓ Rozprával si sa s rodičmi/učiteľmi/alebo inou dospelou osobou o zverejňovaní fotografií?

B) Koláž: Žiaci vytvoria koláže z fotografií, ktoré im rodičia dovoľia použiť. Fotografie môžu byť z dovolení, na ktorých boli žiaci s rodičmi. Dôležité je, aby na fotografiách neboli členovia rodiny ani samotní žiaci.

Pri tejto aktivite zopakujeme žiakom, že využívame len vhodné fotografie.

5. námet: *Geografia*

A) Rozhovor: Pripomenúť riziká zverejňovania fotografií o sebe a svojich blízkych na internete, a hrozby, ktoré z toho vyplývajú.

Napríklad: hackeri môžu zneužiť moje fotografie, prípadne si niekto môže o ľuďoch na fotografiách zistiť rôzne informácie. Tieto informácie ma môžu viacej odhaliť, napr. mám rád futbal, chodím do toho istého obchodu, pijem kolu, dovolenkujem v Grécku, prvé dva prázdninové týždne sme vždy v Chorvátsku, ... následne takéto informácie vie útočník lepšie použiť na presnejšiu komunikáciu s obetou alebo priamo na útok.

- B) **Svet a Ja:** Žiaci na obrázok mapy Európy vyznačia, ktoré miesta už navštívili. Ak by niektorý zo žiakov nenavštívil inú krajinu, môže na mape Slovenska vyznačiť, ktoré mestá už navštívil, alebo ktoré by chcel navštíviť. Na internete žiaci nájdu aspoň 3 zaujímavosti o nejakom meste (či už na Slovensku alebo v Európe) pre ktoré by chceli dané mesto navštíviť.

Cieľom aktivity je upozornenie žiakov, že informácie o dovolenkách sú vhodným zdrojom pre zlodejov a povedať si prečo je to tak. Je potrebné viesť žiakov k tomu, aby dokázali sami určiť dôvody prečo sa tomu vyhýbať, a akým spôsobom.

Mapku prezentujú ostatným žiakom.

- C) **Projekt: Najkrajšia krajina, ktorú som navštívil:** Žiaci na veľký papier nakreslia mapu sveta (Prípadne im mapu sveta môže pripraviť učiteľ), a v skupinách, alebo vo dvojiciach vyznačia miesta, ktoré navštívili, alebo ktoré by chceli navštíviť.
- D) **Projekt: Najkrajšie miesto, kde som bol:** Možná alternatíva je vytvorenie prezentácie, do ktorej vyberú mesto, prípadne krajinu, a napíšu o nej niekoľko zaujímavostí.
- E) **Projekt: Suvení z najkrajšej krajiny:** Vytvorenie magnetky pre krajinu podľa vlastného výberu. Žiaci si vyberú, či už krajinu v ktorej boli, alebo ktorú by chceli navštíviť.

Cieľom aktivít je, aby žiaci dokázali prezentovať pred iným vlastné zážitky, alebo informácie, ktoré nájdu na internete. Počas realizácie projektov pripomínáme základné pravidlá ochrany vlastných dokumentov počas cestovania: či už dokladov, alebo neposkytovania informácií o sebe ľuďom, ktorých stretnú na dovolenke.

CLEAN DESK POLICY

Tematický okruh ŠVP	Téma Informačnej bezpečnosti	Ciele
Informačná bezpečnosť - bezpečnosť a riziká	Clean desk policy	Oboznámiť sa s metódou Clean desk policy a poznať jej výhody. Aplikovať ju denne aj v bežnom živote, nielen pri práci s PC.

Námety na realizáciu témy

DOPLNKOVÉ AKTIVITY NA HODINE INFORMATIKY

1. námet: *Rozhovor*

Príklady otázok:

- ✓ Čo je dôležité pre udržanie poriadku na stole?
- ✓ Čo je dôležité robiť, aby si udržiaval poriadok aj vo svojom okolí?
- ✓ Aké sú výhody upratovania?
- ✓ Stalo sa Vám, že ste poškodili/pokreslili dôležitý dokument, ktorý bol „len tak“ pohodený?
- ✓ Predstav si, že Tvoju domácu úlohu napríklad projekt „Rodokmeň“ niekto poleje kávou. Ako by si reagoval?
- ✓ Čo robíte, aby ste mali na stole poriadok?
- ✓ Prečo by sme si mali upratať aj v počítači?
- ✓ Čo sa myslí pod pojmom „poriadok v mojom počítači“?
- ✓ Vedel by si určiť, čo nemôžeš robiť, ak Ti niekto povie, že si máš urobiť v počítači poriadok?
- ✓ Ako máš usporiadané veci v počítači?
- ✓ Čo je lepšie - nechať si dokumenty na ploche a mať ich stále po ruke, alebo mať ich na disku prípadne na externom disku?

2. námet: *pracuj v grafickom editore*

A) Vytvor plagát

Vytvor plagátik - vľavo ako to nesmie vyzerat' a vpravo na plagáte ako vyzerá poriadok na stole a v knižnici.

Môžeš použiť obrázky, nakresliť piktogramy.

B) Vytvor originálny piktogram, ktorý upozorní všetkých používateľov tvojho počítača, aby v ňom udržiavali poriadok. Môžeš vymyslieť piktogram, ktorý by aj Tebe pomohol udržiavať poriadok nielen na stole, ale aj v počítači.

C) Napíš v textovom editore výhody a nevýhody udržiavania poriadku.

Ukáž ako vieš s textovým editorom pracovať a usporiadať text tak, aby vyzeral úhľadne. Každú vetu môžeš upraviť na iný typ písma, prípadne pridať aj farbu textu.

NÁMETY NA INTEGRÁCIU TÉMY DO INÝCH PREDMETOV

1. námet: *Práca s textom ako hudobník*

Žiaci majú text na zmelodizovanie k dispozícii v učebnici.

Použiť môžu melódiu zo známej, alebo z obľúbenej piesne.

Melodizovať môžu v rôznych štýloch. Môžu použiť hudobné nástroje, prípadne hru na tele.

Na spestrenie aktivity:

- a) Možná alternatíva je vytlačenie textu a rozstrihanie. Úlohou žiakov je poskladať text správne.
- b) Ďalšou obmenou môže byť rozstrihanie textu a po jeho prečítaní, poskladajú text na rýchlosť.
Text básne môžeme rozstrihať na verše. Žiaci môžu skladať v dvojiciach, alebo v skupinách.

2. námet: *Biológia*

A) Riadený rozhovor:

Aktivitu môžeme zaradiť do ktorejkoľvek časti vyučovacej hodiny. Formou **riadeného rozhovoru**, sa môžeme so žiakmi rozprávať o prostredí v ktorom žijú, ako vyzerá, čo by v ňom zmenili.

Príklady otázok:

- ✓ Čo sa Ti na prostredí v ktorom žiješ páči?
- ✓ Čo by si zmenil na prostredí v ktorom žiješ? (napríklad v okolí školy)
- ✓ Ako si predstavuješ ideálne prostredie na život?
- ✓ Čo by v ideálnom prostredí nemalo a nesmelo chýbať?
- ✓ Čo by si zmenil na školskom dvore?
- ✓ Čo by na školskom dvore nemalo za žiadnych okolností byť?
- ✓ Ako chrániš Ty životné prostredie?
- ✓ Čo si už spravil pre to, aby si prispel o čistejšie životné prostredie?
- ✓ Uved' dôvody, ktoré sú dôležité pre poriadok nielen doma v Tvojom počítači, ale aj v prostredí v ktorom žiješ.

B) Projekt - Mesto v ktorom žijem - vytvor plagátik (môžeš aj v PC v akomkoľvek programe) ako vyzerá prostredie v ktorom žiješ, a ako by malo vyzerat'. Mesto môže byť vytvorené z geometrických tvarov.

3. námet: *Etická výchova*

Aktivitu môžeme zaradiť do ktorejkoľvek časti vyučovacej hodiny.

A) Formou rozhovoru zdôvodníme potrebu udržiavania poriadku vo svojom okolí, pre pozitívne hodnotenie druhých. Pochvalu postupne prenesieme na pochvalu za poriadok a pokoj v rodine, ktorý z poriadku vyplýva.

Príklady otázok:

- ✓ *Ako sa cítiš, keď Ťa niekto pochváli?*
- ✓ *Koho si naposledy pochválil Ty?*
- ✓ *Ako vieš pochváliť Ty?*
- ✓ *Za čo by si pochválil svojho spolužiaka?*
- ✓ *Za čo by si chcel byť pochválený?*
- ✓ *Za aké aktivity Ťa najčastejšie chvália rodičia?*
- ✓ *Za aké aktivity Ťa najčastejšie chvália učitelia?*
- ✓ *Čo by si mal spraviť, aby Ťa učiteľ, alebo rodičia pochválili za poriadok v školskej taške, v detskej izbe, v počítači?*

B) Nakresli na lepiaci lístok niečo, čo poteší tvojho spolužiaka, alebo rodiča. Môže to byť aj krátka veta, slovo, ktoré môže chváliť, potešiť, rozveseliť...

4. námet: *Geografia*

A) Pripomenúť tému poriadku - politika čistého stola. Porozprávať sa o cestovaní mestom a vidiekom - porovnať životné podmienky ľudí žijúcich v meste a na vidieku.

B) Formou rozhovoru ich nechať porovnať vidiek a mesto. Porovnať dedinku napríklad Čičmany a niektorú lokalitu v meste, o ktorej žiaci vedia, že je tam neporiadok. Môžeme prípadne nájsť a porovnať napríklad dedinu, cez ktorú keď prechádzali počas výletov, ale chceli ju čím skôr opustiť a nejakú peknú lokalitu. Cieľom je ukázať žiakom, že poriadok podporuje naše dobré zmysľovanie o prostredí a zároveň priťahuje ďalších ľudí, napr. turistov.

C) Úloha pre žiakov: Vymysli krátky príbeh, v ktorom opíšeš aspoň 4 miesta, ktoré si navštívil, alebo o ktorých si sa učil. Poprehadzuj názvy miest alebo krajín, a úlohou tvojich spolužiakov je opraviť chybné časti v texte.

D) Žiakom môžeme čítať nezmyselný text, v ktorom sú poprehadzované fakty - napríklad hlavné mestá, rieky, pohoria a podobne.

Príklady otázok:

- ✓ *Prečo je dôležité správne určiť informácie o krajine (meste)?*
- ✓ *Aké sú výhody správnych a usporiadaných informácií?*

- ✓ Čo by sa stalo, keby autor v učebniciach, v encyklopédiách, alebo v iných náučných knihách písal neusporiadane, podľa toho aká vec mu k téme o ktorej píše napadne?

Cieľom rozhovoru je utvrdiť žiakov v tom, že poriadok nie je dôležitý len v prostredí, ale aj v informáciách.

5. námet: *predmet podľa výberu učiteľa*

- A) Súťaž pre žiakov: vyber si veci z tašky, porozkladaj ich na stôl. Postav sa ku stolu, daj si ruky vedľa tela. Keď spolužiač zapne stopky, začni upratovať veci do tašky späť. Vyhráva ten z dvojice, ktorý si do tašky uloží veci rýchlejšie. Pozor, veci v taške nesmú byť rozhádzané!
- B) Prístup k informáciám z vecí, ktoré so sebou bežne nosíme. Skupinová hra.
Rozdelíme žiakov na 3 skupiny.
Každá skupina pripraví aspoň 10 vecí, dokumentov na stôl s cieľom niečo prezradiť (napríklad meno brata konkrétnej žiačky).
Každá skupina napíše zoznam, čo chcela prezradiť.
Ďalšie skupiny si prezrú stoly cudzích skupín a napíšu zoznam zo svojho pohľadu.
Zoznamy sa navzájom porovnajú.

Cieľom je ukázať žiakom, že ich dokumenty môžu prezradiť viac ako si myslia. Dôležité je, aby si žiaci uvedomili dôležitosť premýšľania nad dokumentami, ktoré sprístupnia/zverejnia, alebo o ktorých budú hovoriť.

CYBERSTALKING

Tematický okruh ŠVP	Téma Kybernetickej bezpečnosti	Ciele
Informačná bezpečnosť - bezpečnosť a riziká	CyberStalking	Naučiť sa rozpoznat' znaky správania ľudí na internete, ktorí sa snažia získať informácie o konkrétnej osobe, poprípade sa votrieť do priazne a sledovať obeť.

DOPLNKOVÉ AKTIVITY NA HODINE INFORMATIKY

1. námet: *Rozhovor*

Toto môžeme dať prečítať, alebo učiteľ môže prerozprávať.

Stalo sa to nedávno môjmu spolužiakovi Ferkovi. Predstav si takú vec. Na Facebooku si popridával rôznych ľudí za kamarátov. Boli to aj ľudia, ktorých vôbec nepoznal, ale boli mu ponúknutí, že si ich môže pridať medzi svojich priateľov. Ferko si ich popridával, ale netušil, čo ho ešte čaká. Potom ako zverejnil svoje fotky z dovolenky v Turecku, začali mu písať niektorí z pridaných neznámych ľudí. To by nebolo divné, však? Aj ja si to myslím. Lenže niektorí z nich mu napísali, že na fotkách, kde je len v plavkách vyzerá veľmi dobre. Začali od neho pýtať ďalšie fotky. Ferko už vedel o niektorých nástrahách internetu, a všetkých tých neznámych začal postupne blokovať, aby sa do jeho profilu už nedostali. Fotky z dovolenky z FB vymazal, a otec mu pomohol nastaviť si účet tak, že ho už nemôže len tak hocikto kontaktovať. Ocko mu povedal, aby už nikdy nezverejňoval fotky, na ktorých má odhalené telo, lebo na internete sú aj ľudia, ktorí môžu práve na základe takýchto fotiek, a vytvorenia zdaného kamarátskeho vzťahu ublížiť deťom. Ocko mu vysvetlil, že sú to ľudia, ktorí majú vážne zdravotné problémy, a veľakrát si to neuvedomujú a nepriznávajú, a keď sú niektoré deti príliš dôverčivé môže to dopadnúť veľmi zle. Ferko si nechal situáciu vysvetliť, a sľúbil, že si bude dávať pozor.

Často stalking (prenasledovanie) prerastie do ohovárania, ak si útočník chce získať iné osoby na podporu a preto sa s nimi "spolčuje" proti obeti. Alebo ak obeť odmietne útočníka, využije tento prístup útočník ako pomstu.

Príklady otázok:

- ✓ *Kde „striehne“ stalker*
 - a. *na sociálnych sieťach?*
 - b. *v emaile?*
 - c. *v chate?*
- ✓ *Čo sú to osobné informácie / údaje?*

- ✓ *Stretol si sa s podobnou alebo rovnakou aktivitou iných ľudí na internete aj Ty?*
- ✓ *Ako by si reagoval,*
 - a. *ak by niekto neznámy pýtal informácie o Tebe?*
 - b. *ak by od Teba niekto žiadal fotky bez trička, alebo iných častí odevu?*
- ✓ *Môžu od Teba neznámi ľudia pýtať takéto fotky? Ak nie, prečo?*
- ✓ *Čo je to ohováranie?*
- ✓ *Čo by si Ty robil, ak by si vedel, že niekoho ohovárajú?*
- ✓ *Čo urobil Ferko nesprávne?*
- ✓ *Aké fotky je vhodné dávať na internet?*
- ✓ *Ako Ti môžu pomôcť rodičia?*
- ✓ *Predstav si, že by tie fotky niekto vyhodil na ulicu? Povedz, čo by sa mohlo stať.*

NÁMETY NA INTEGRÁCIU TÉMY DO INÝCH PREDMETOV

1. námet: *Práca s textom ako hudobník*

Žiaci majú text na zmelodizovanie k dispozícii v učebnici.

Použiť môžu melódiu zo známej, alebo z obľúbenej piesne.

Melodizovať môžu v rôznych štýloch. Môžu použiť hudobné nástroje, prípadne hru na tele.

Na spestrenie aktivity:

- a) Možná alternatíva je vytlačenie textu a rozstrihanie. Úlohou žiakov je poskladať text správne.
- b) Ďalšou obmenou môže byť rozstrihanie textu a po jeho prečítaní, poskladajú text na rýchlosť.
Text básne môžeme rozstrihať na verše. Žiaci môžu skladať v dvojiciach, alebo v skupinách.

2. námet: *Projekt - Letom svetom*

A) **Rozhovor:** Pripomenieme žiakom tému rizík na internete.

Príklady otázok:

- ✓ *Čo je riziko?*
- ✓ *Kde všade riziká hrozia?*
- ✓ *Ako sa vie človek chrániť pred rizikami?*
- ✓ *Do akých skupín by sme mohli rozdeliť riziká? (virtuálne, reálne, minulé - prekonané, budúce - neočakávané, ...) ((tu môžeme využiť metódu Brainstormingu))*
- ✓ *Spomeň si, do akého rizika si sa naposledy dostal Ty, prečo, a ako si si poradil?*

- B) **Projekt: Miesto, ktoré som navštívil:** žiaci môžu vytvoriť mapu Európy alebo Slovenska a vyznačiť miesta, ktoré už navštívili.
- C) **Ďalšie aktivity v rámci projektu/práca v skupinách:** Žiaci sa rozdelia do skupín a každý člen povie, aké riziká museli na dovolenkách už prekonať. (napríklad riziko úpalu z horúčavy, riziko z pokazených jedál v horúčavách, riziko z polosurových jedál, riziko krádeže peňazí, riziko krádeže auta, riziko pádu lietadla, riziko nedostatku liekov, riziko alergie na cudzokrajné zvieratá a pod.)
- D) **Tvorba „Turistického sprievodcu s názvom Letom svetom“:** Žiaci vytvoria turistického sprievodcu, ktorý varuje pred rizikami ďalších návštevníkov v destináciách, ktoré navštívili. Môžu pridať aj praktické rady, na čo nesmú zabudnúť pri odchode do jednotlivých destinácií.

3. námet: *Čo všetko o sebe prezradíš?*

Žiaci si ku každému spolužiakovi napíšu zoznam kamarátov z danej triedy. Navzájom si vyberú jednu obeť (tak, aby každý mal svojho stalkera) a potom sa pýtajú kamarátov obete na konkrétnu tému: kde boli na dovolenke a čo tam robili.

Potom necháme každého žiaka povedať informáciu o tom, kde bol ním kontrolovaný žiak na dovolenke, ako sa volajú rodinný príslušníci a ďalšie veci, čo sa dozvedel. Učiteľ spolu s deťmi prechádza zistené údaje a hovoria si, čo sa dozvedeli navyše.

Cieľom je upozorniť žiakov na to, aké ľahké je pre stalkera získať informácie od niektorých ľudí.

LINKY DETSKEJ POMOCI

Tematický okruh ŠVP	Téma Informačnej bezpečnosti	Ciele
Informačná bezpečnosť - bezpečnosť a riziká	Kto mi pomôže?	Poznať a v prípade núdze použiť linky detskej pomoci. Naučiť sa nahlásiť problém na linku detskej pomoci. Upozorniť na riziká zneužitia linky detskej pomoci. Poučiť, že sa na linku volá, keď mám problém ja osobne, alebo môže volať aj môj kamarát. Oboznámiť sa aký typ problémov môžu žiaci riešiť cez linku detskej pomoci.

NÁMETY NA REALIZÁCIU TÉMY

1. námet: *Pravidlá rozhovoru na linkách detskej pomoci*

Pripomenúť tému o linkách detskej pomoci.

Vzhľadom na rôznorodosť problémov, o ktorých môžu deti hovoriť s učiteľom pri tejto téme, odporúčame ukázať stránku Linky detskej dôvery. V časti Linka detskej dôvery si so žiakmi prekonzultovať „Princípy práce na Linke detskej dôvery“.

Žiaci môžu pracovať v dvojiciach alebo v skupinách. Ak sa rozhodneme pre dvojice, môžu si pripraviť dialóg, ako by vyzeral ich telefonát na linku detskej pomoci. Čo je nevyhnutné povedať, ktoré informácie nie sú potrebné.

2. námet: *Riadený rozhovor*

- *Na linky detskej pomoci voláme len keď máme reálny problém my sami, alebo niekto blízky v našom okolí.*
- *Na linku detskej pomoci nevoláme „zo srandy“!*
- *Aké môžu byť dôsledky zneužitia linky detskej pomoci?*

3. námet: *Práca s textom ako hudobník*

Žiaci majú text na zmelodizovanie k dispozícii v učebnici.

Použiť môžu melódiu zo známej, alebo z obľúbenej piesne.

Melodizovať môžu v rôznych štýloch. Môžu použiť hudobné nástroje, prípadne hru na tele.

Na spestrenie aktivity:

- a) Možná alternatíva je vytlačenie textu a rozstrihanie. Úlohou žiakov je poskladať text správne.
- b) Ďalšou obmenou môže byť rozstrihanie textu a po jeho prečítaní, poskladajú text na rýchlosť.
Text básne môžeme rozstrihať na verše. Žiaci môžu skladať v dvojiciach, alebo v skupinách.

4. námet: *Beseda*

V tejto téme sa ponúka ako vhodná beseda, či už so záchranárom, alebo pracovníkom liniek detskej pomoci.

ZDROJE:

Husár, Peter. *Matematika*. 2003. 1. vydanie. Príroda. ISBN 80-07-01283-4.

Zeman M. (2019): Odborná príručka pre učiteľa; Podporná literatúra pre didaktiku informačnej bezpečnosti, pre 5 ročník ZŠ, Vydavateľ OZ Preventista.sk

Materiál je chránený zákonom O autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom. Použitie a kopírovanie týchto materiálov je možné len s písomným súhlasom autora a v súlade s platnou právnou úpravou.

Tlačiarne:

LC.print plus s.r.o.
Komenského 9, Lučenec
www.lcprintplus.sk

METODICKÁ PRÍRUČKA, Námety pre prácu učiteľa

Autor: PaedDr. Katarína Valičková

Preventista.sk , 2019

2. vydanie

ISBN: 978-80-972100-3-8

EAN: 9788097210038

OZ PREVENTISTA - ZDRUŽENIE PRE BEZPEČNOSŤ A PREVENCIU

Misiou združenia je robiť prevenciu IT kriminality a prispievať ku osvete informačnej bezpečnosti. Základnou komunikačnou platformou združenia OZ Preventista je portál Preventista.sk, kde poskytujeme informácie o jednotlivých oblastiach informačnej bezpečnosti. Portál umožňuje výmenu skúseností, v prevencii zahrňuje všetky úrovne spoločenského života.

